

LAUSUNTO

8.12.2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirjaamo

Lausuntopyyntö OKM/68/010/2011

**AVOIMEN YLIOPISTON FOORUMIN LAUSUNTO KOSKIEN KORKEAKOULUJEN
OPISKELIJAVALINTOJA KOSKEVAA HALLITUKSEN ESITYSTÄ**

Avoimen yliopiston foorumi pitää korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä tarpeellisena ja tavoitteidensa osalta hyvin perusteltuna hankkeena. Hallituksen esityksen päätavoitteena on pidentää työuria niiden alkupäästä nopeuttamalla ja tehostamalla korkeakoululhin hakeutumisen prosessilla. Tavoitteen saavuttamiseksi kehitetään yhteisiä, sähköisiä hakujärjestelmiä ja tietovarantoja sekä helpotetaan ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittamaan hakevien suhteellista asemaa hakijajoukossa, minkä katsotaan edistävän koulutuksellista tasa-arvoa.

Esitetyt sähköisten hakujärjestelmien ja tietovarantojen kehittämistoimenpiteet ovat sinänsä kannatettavia ja järkeviä. Niiden toteuttamisaikataulu vaikuttaa kuitenkin äärimmäisen haasteelliselta ilman kunnollista riskianalyysia sen suhteen, että järjestelmiä ei saada valmiiksi aiotussa aikataulussa. Koulutustarjonnan, sähköisen asiointin palvelut ja todennetun osaamisen rekisterin käsittävän Oppijan verkkopalvelut -hankkeen toteuttaminen esitetyssä laajuudessa tarkoittaa mittavia kustannuksia ja valtavaa yhteistyöhaastetta kaikille osapuolille, koska mm. tietojärjestelmien välisten rajapintojen toteuttaminen on keskeinen osa kehittämiskokonaisuutta.

Muiden toimenpiteiden osalta esitys keskittyy päävalintoihin ja niissä ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakeviin. Esityksen yleisperusteluosio on kokonaisuudessaan heikosti jäsentynyt eikä sen suhde esitettyihin lainmuutoksiin ole johdonmukainen. Perusteluosio sisältää paikoin myös käsitteellistä epäselvyyttä: koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen sidotaan ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakeviin, mutta useissa kohdin vaikuttaa siltä, että käytännössä tarkoitetaan ensimmäistä kertaa hakevia ts. suoraan lukiosta tulevia, uusia ylioppilaita (esim. käytetään toistuvasti epäselvää käsitettä "ensikertalaiset"). Hakijaryhmänä ensimmäinen on paljon laajempi kuin jälkimmäinen ja käsittää myös esim. aiemmin hakeneet, mutta ei-hyväksytyt tai saadusta kouluuspaikasta kieltäytyneet nuoret ja työelämässä jo olevat, vailla korkeakoulututkintoa olevat aikuishakijat. Lakimuutokset on syytä perustella selkeästi ja yksiselitteisesti käyttäen johdonmukaisesti valittuja käsitteitä.

Korkeakoulujen opiskelijavallintoja on syytä tarkastella kokonaisuutena paitsi tietojärjestelmien, myös elinikäisen oppimisen ja toimivien opintopolkujen näkökulmasta, eikä rajoittua nyt valittuun, liian kapeaan sujuvan päävalinnan näkökulmaan. Esityksen keskeinen heikkous on se, ettei se varmista riittävästi liikkuvuutta ja alanvaihtoa mahdollistavia erillisvalintoja ja aikuisten tuloreittejä yliopistoon (esim. avoimen yliopiston väylä sekä avoimen yliopiston opintoina suoritettut lähes kaikki kandidaattitutkinnon osat). Myös niiden osalta tarvitaan yhteisiä, valtakunnallisia kehittämissuunnitelmia hallitusohjelman ja OECD:n vuonna 2008 Suomelle esittämien suositusten mukaisesti (ks. s. 15 yleisperusteluista). Em. erillisvalinnat olisi, ainakin ensi vaiheessa, syytä jättää valtakunnallisen yhteishaun ulkopuolelle, koska yhteishaku on näihin tarkoituksiin sekä lukuvuoden aikataulua että yliopistojen autonomiaa ajatellen liian jäykkä. Lakiehdotuksen yleisperusteluissa (1.3, s. 15) todetaan yliopistojen uusista opiskelijoista suurimman osan olevan aiempien vuosien ylioppilaita. Tähän joukkoon kuuluvat mm. avoimen yliopiston opintoja suorittavien välivuosiopiskelijoiden lisäksi myös ns. aikuisopiskelijat, jotka hakevat tiedekunnan opiskelijoiksi jo ennen kuin varsin korkeina pidetyt avoimen yliopiston väyläkriteerit täyttyvät.

Esityksen yleisperustelut sisältävät vahvan oletuksen, että korkeakoulujen tutkintokoulutukseen osallistutaan myös ilman tarkoitusta suorittaa tutkinto. Ilmiö tunnistetaan (esim. hakeutumisessa matemaattisluonnontieteelliseen tiedekuntaan lääketieteellisen tiedekunnan hakuihin valmentautumismielessä), mutta väitteen todentamiseksi tarvittaisiin tarkempia tilastotietoja. Nuorten yliopisto-opintoihin valmistautumiseen ja työelämässä olevien aikuisten osaamisen kehittämiseen vastataan usein tehokkaasti oikein kohdennetulla avoimen yliopiston opintotarjonnalla (tutkinnon osilla). Sen lisäksi työelämässä olevilla henkilöillä on selkeitä tarpeita koulutustason nostamiseen ja tutkintokoulutukseen hakeutumiseen voidakseen edetä urallaan vaativampiin tai uudentyypisiin tehtäviin. Tähän tarpeeseen on mahdollista vastata joustavasti ja mahdollisimman vähän työuraa keskeltä lyhentäen niin, että turvataan riittävän laaja avoimen yliopiston opintotarjonta ja siihen perustuvat, vetävät ja joustavat erillisvalinnat. Tällaiset järjestelyt palvelisivat alanvaihtajia ja tietyissä oppiaineissa amk -pohjalta maisteritutkintoihin eteneviä ammattilaisia esim. sosiaalityössä, fysioterapiassa jne.

Avoimen yliopiston foorumi on halukas osallistumaan siihen OKM:ssä tapahtuvaan valmistelutyöhön, jolla varmistetaan avoimen yliopiston opintoina suoritettujen opintojen jälkeen aikuisten joustavat tuloreitit yliopiston tutkinto-opiskelijoiksi opiskelijavallintoja uudistettaessa. Avoimen yliopiston opintomahdollisuuksia parantamalla ja linjaamalla voidaan edistää nuorten pääsyä tutkintokoulutukseen esityksen mahdollistamalla tavalla.

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Satu Helin
Johtaja
Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto
Avoimen yliopiston foorumin
puheenjohtaja

Mervi Varja
Johtava suunnittelija
Turun yliopiston avoin yliopisto
Avoimen yliopiston foorumin
varapuheenjohtaja